

Cilt: 6, Sayı: 11, Ocak 2018 / Volume: 6, Issue: 11, January 2018

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE ELBİSTAN*

Elbistan In The National Struggle Period

Fahri KILIÇ**

ÖZ

İngilizlerin Maraş'ta yaklaşık sekiz ay boyunca sürdürdükleri işgalin sona ermesinin ardından şehri 1 Kasım 1919'da Fransızlar işgal etmiştir. Bu haksız işgallerin ardından Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa, Maraş'ta milli direnişi başlatmak için bir milli teşkilat kurulmasına karar vermiştir. Bu amaçla da bölgenin kurtuluşu için hali hazırda işgal altında bulunmayan ve coğrafi bakımdan doğal bir güvenliğe sahip olan Elbistan merkez olarak seçilmiştir. Bu gelişmelerden sonra emekli eski Şam Sulh hâkimi Ali Rıza Bey'in başkanlığında Elbistan'da bir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyet, yaptığı çalışmalarla kısa sürede Mustafa Kemal Paşa'nın Güney Cephesine yönelik uygulamalarının en önemli unsuru haline gelmiştir. Maraş'a Elbistan üzerinden sürekli askeri yardımlarda bulunmuş, Maraş'ın kuzeyinde bir savunma hattı oluşturulmuştur.

Bu çalışma, Milli Mücadele'nin en parlak destanlarından birini oluşturan Maraş Müdafaaasına Elbistan aracılığıyla yapılan katkıları kapsamıştır. Bulgular ışığında güney cephesinde Elbistan'ın stratejik ve lojistik önemi ortaya konulmuştur. Araştırma verileri döneme ilişkin arşiv kaynakları, süreli yayınlar ve anılardan oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Mustafa Kemal Paşa, Güney Cephesi, Maraş, Elbistan.

ABSTRACT

After the termination of Maraş occupation that lasted approximately eight months, French powers invaded the city in November, 1, 1919. Following those

* Bu makale, 25-27 Aralık 2013 tarihinde gerçekleştirilen Milli Mücadele'de Güney Bölgesi Sempozyumu'nda "Milli Mücadelede Elbistan" adlı bildirinin genişletilmesiyle hazırlanmıştır.

** Yrd. Doç. Dr. Fahri Kılıç, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi. kilic_f@ibu.edu.tr.

unjust occupations, Mustafa Kemal Pasha, the head of the delegation committee, decided to establish a national organization to commence national resistance. Elbistan, not currently under invasion at the time, was selected as the center for this purpose due to its natural security provided by geographical conditions. Following these development, Association for the Defense of National Rights, a countrywide resistance organization, was founded in Elbistan under the presidency of retired Damascus Justice of Peace Ali Rıza Bey. The Association quickly became the most crucial instrument of Mustafa Kemal Pasha's practices towards the Southern front. Military support was provided for Maraş through Elbistan and a line of defense was generated in the north of Maraş.

Present study consists of contributions of Elbistan to Maraş Defense, one of the most brilliant epics of the War of Independence. Research presents Elbistan's strategic and logistical importance in the southern front in the light of findings composed of archived documents of the period, periodicals and memoirs.

Keywords: War of Independence, Mustafa Kemal Pasha, Southern Front, Maraş, Elbistan.

GİRİŞ

I. Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918'de İtilâf Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalamasının ardından antlaşma gereği Türk Hükümeti Güney bölgelerindeki (Adana, Urfa ve Maraş) sancaklardan askeri kuvvetlerini çekmeye başlamıştır. Bu uygulama İtilaf devletlerinin bölgedeki işgallerini kolaylaştırıcı bir zemin oluşturmuştur. Birinci Dünya Savaşı devam ederken İtilaf Devletleri kendi aralarında yaptıkları gizli Sykes-Picot Anlaşmasına göre Musul, Antep, Urfa ve Maraş sancakları Fransızlara bırakılmışsa da İngilizler Fransızlara karşı bir stratejik üstünlük elde etmek amacıyla petrol alanlarının bulunduğu Musul Vilayetiyle birlikte 10 Ocak 1919'da Antep'i, 22 Şubat 1919'da Maraş'ı 24 Mart 1919'da da Urfa'yı işgal etmişlerdir. Maraş'ın işgalinden önce şehirde bulunan askerlerin ve askeri malzemenin bir kısmı Kayseri'ye nakledildiğinden şehirde Teğmen Cemal komutasında bir kıta askerden başka işgalcilere karşı yeteri kadar caydırıcı kuvvet kalmamıştır. Ancak bir Hint süvari alayından ibaret olan Max Andriyo Komutasındaki İngiliz kuvvetlerinde bulunan subay ve erlerin bir kısmı Müslümanlardan oluştuğu için İngiliz işgali sırasında şiddetli bir çatışma yaşanmamıştır (Eyicil, 1988: 481). İngilizlerle Fransızlar arasında 15 Eylül 1919 tarihinde imzalanan Suriye Antlaşması ile İngilizler Maraş'ta yaklaşık sekiz ay boyunca sürdürdükleri işgali sona erdirmişler, şehri Fransız işgaline devrederek bölgeden çekilmeye karar vermişlerdir (Umar, 2004:481).

İngilizler, işgal döneminde bölgenin dini dokusuna özen göstermiş, Urfa'ya Hintli, Maraş'a Mısırlı Müslüman askerler göndererek bölge halkının tepkisini azaltmışlardır. Ancak, diğer taraftan Pazarcık ve Elbistan'da bulunan bazı aşiret reisleriyle görüşmeler yaparak halkı işbirliği yapmaya ikna etmeye çalışmışlardır. Bu durum merkezi Diyarbakır'da bulunan 13. Kolordu Komutanı Cevdet Bey tarafından Sivas'ta bulunan 3. Kolordu Komutanlığına bildirilerek, Elbistan'ın

stratejik durumunun Sivas, Kayseri ve Malatya vilayetleri açısından önemli olduğunu, Edward Noel'in Elbistan yolu ile Malatya'ya geçerken, Elbistan ile Urfa arasındaki yolların krokisini alarak halk arasındaki mezhep farklılıklarını tetkik ettiğini, Elbistan'a bağlı dağlık köylerde bazı ahaliyi silahlanmaya ve isyana teşvik ettiğini bildirmiştir. Cevdet Bey, İngilizlerin Elbistan bölgesine karşı olabilecek herhangi müdahalesini önlemek için buraya kuvvet sevk edilmesi ve Elbistan Asker alma Şubesinde bulunan subayların köylere gönderilmesi ve halkın bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu uyarılar üzerine İngilizlerin bölgedeki bölücülük faaliyetleri, Mustafa Kemal Paşa'nın zamanında aldığı önlemlerle ve halkın karşı çıkmasıyla başarısızlığa uğratılmıştır (Kansu, 1998:256).

Bölgedeki İngiliz işgalinden sonra başlayacak olan Fransız İşgalinin sadece Maraş'la sınırlı kalmayacağı, kuzeye doğru ilerleyebileceği ihtimali üzerine Elbistan'da da 3. Kolordu Komutanlığı bazı önlemlerin alınması gerektiğine karar vermiştir. Bu amaçla Elbistan'a gelen Kolordu Komutanı Albay Selahattin Bey şu tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir:¹ (Türk Parlamento Tarihi, 1995:779)

“İngilizlerin bölgeyi işgali aslında Mondros Mütarekesi hükümlerine aykırı idi. Bu sebeple bölgeyi başka devlete devretmesi, milletin haklarına ve Hükümetin haysiyetine vurulmuş bir darbe olacaktır. Bölgeye Fransız kuvvetleri gelmeden oradan fiilen milli teşkilatın kurularak, milletin haklarına sahip çıkılması işgale karşı koyması kutsal vazifedir. Maraş'ı ve bunun yanında Antep'i mümkün olduğu takdirde 3. Kolordu koruyacaktır. Elbistan, Maraş ve Antep'te milli direniş teşkilatı düzenlenecek ve tertip edilecektir. Malatya'dan Maraş'a askeri müfreze gönderilmesi düşünülmektedir. 3. Kolordunun Maraş'taki milli kuvvetleri ele alması

¹ Hüseyin Selâhattin Köseoğlu 1882 yılında, İstanbul'da doğmuş, Nür-ı Osmaniye Mektebi, Numune-i Terakki İbtidai Mektebi ve Kuleli Askeri İdadisinde okuduktan sonra 1896'da Harbiye Mektebi'ne girmiş, Ocak 1898'de, piyade teğmen rütbesiyle mezun olmuştur. 1902 yılında Kurmay Yüzbaşı rütbesiyle Mekteb-i Erkân-ı Harbiye'yi bitirdikten sonra Şam'da bulunan 5. Orduya atanmıştır.1908 yılında Atina Askeri Ataşesi olmuştur. Balkan Savaşı'nda 3. Kolordu kurmayı başkanı olarak Çatalca'nın savunmasında yer almıştır. I. Dünya Savaşı'nda 1. Ordu Menzil Müfettişliği Kurmay Başkanlığına atandıktan sonra II. Kolordu ve Güney Grubu'nun Kurmay Başkanı ve 10. Tümen Komutanı olarak Çanakkale Savaşı'nda savaştı. Aralık 1915'te Miralay rütbesine terfi etmiş 2. Kafkas Kolordusu ve 4. Kolordu komutanı olarak Kafkas Cephesi'nde görev yapmıştır. İstanbul'un İşgalinin ertesi günü Menzil Genel Müfettişi, Ocak 1919'da Harbiye Dairesi Başkanı, 13 Temmuz 1919 tarihinde Sivas'ta bulunan 3.Kolordu Komutanı olmuş ve Sivas Kongresi'ne katılmıştır. 3. Kolordu Komutanı olarak Maraş'ın savunmasında milli kuvvetlerin teşkilatlanmasını başarı ile gerçekleştirmiştir. Milli Mücadele sırasında gösterdiği yararlılıklardan ötürü TBMM tarafından, kırmızı-yeşil şeritli İstiklâl Madalyası ile ödüllendirilen 25 kişi arasında yer almıştır. TBMM'nin I. Dönemi'nde Mersin'den milletvekili seçilmiştir. I. Meclis'te muhaliflerin bulunduğu II. grupla hareket eden Selahattin Paşa I.TBMM Döneminin sona ermesiyle orduya dönmüş ve 20 Eylül 1923 tarihinde Miralay rütbesindeyken askerlikten emekliye ayrılmıştır. Bkz. Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, **Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.B. I. Dönem 1919-1923 - III. Cilt, I. Dönem Milletvekillerin Özgeçmişleri**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 1995, s. 779-781.

ve organize etmesi için acele olarak Aziziye'den bir süvari takımının güneye yollanması gereklidir. Sivas'tan bir subay ile iki hafif makineli tüfek bu müfreze yetişmek üzere yollanmalı ve müfrezenin masrafları verilmelidir. Müfreze subayı Elbistan ve Maraş'taki durumdan telgrafla Kolordu'ya devamlı bilgi verecektir. Hristiyanların mal ve canlarına dokunulmaması müfrezenin en kısa zamanda hareket etmesi ve hareketinin gizli tutulması gereklidir." (Türk İstiklal Harbinde Güney Cephesi IV, 1966:55).

Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa da, 13. Kolordu Komutanlığı'na verdiği talimatta Maraş'ın işgalinin engellemeye çalışılmasını olmazsa Fransız kuvvetlerinin bölgede barındırılmaması için her çareye başvurulmasını belirtmiştir (Bıyıklıoğlu, 1959:58). Ayrıca Maraş'ta milli direnişi sağlamak ve daha kalıcı sonuçlar elde etmek için bir milli teşkilatın kurulmasını istemiştir. Bunların yanı sıra Sivas Kongresi'nde Maraş'ta düşman işgalinin sona erdirilmesi için aşağıdaki tedbirlerin alınması öngörülmüştür: (Tansel, 1973:209)

"30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi imza edildiği tarihte vatan toprakları içinde kalan Maraş ve civarı Türk askerlerinden tamamen boşaltılmıştır. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bu bölgenin geçici işgal bahanesiyle vatandan koparılmasına seyirci kalmaz. Buradaki gerek yabancı işgali gerekse perde arkasında uygulanmak istenen Ermenilik gayelerini derhal durdurmalıdır. Bu bölgedeki düşmanları kovmak ve işgalden kurtarmak amacıyla yer yer kurulmuş bulunan milli teşekküllerin 13., 3., 2., 12. Kolordulara bağlanması gerekir. Buna göre Maraş ve civarı 11 Eylül 1919'da merkezi Sivas'ta, tümenleri Amasya ve Samsun'da bulunan 3. Kolordu'ya ve bölge içindeki müdafaa-i hukuk cemiyetlerine verilecektir" (Kocatürk, 1999, 173).

Ancak Maraş bölgesinin bağlanılmasına karar verilen 3. Kolordunun merkezi Sivas'ta, tümenlerinden biri Amasya'da biri de Samsun'da bulunmaktadır. Bu merkezlerden Maraş Mutasarrıflığına kısa sürede yardım ulaştırılması mümkün olmadığı için acil olarak Maraş'ta bir Kuvâ-yı Milliye teşkilatının kurulmasına karar verilmiştir. Kurulan bu teşkilatın başına da Heyet-i Temsiliye tarafından Binbaşı Suzi Bey, Yüzbaşı Selim (Kurtuluş Yörük Selim) ve Yüzbaşı Asaf (Kılıç Ali) Bey getirilmiştir. Bu kurul III. Kolordu Komutanı Kurmay Albay Selahattin Bey'e bağlı olarak faaliyetlerini yürütecektir (Türk İstiklal Harbi, 1966:92).

Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Yürüttüğü Faaliyetler

Elbistan'da, Maraş gibi Sivas Kongresi'nde alınan karar gereği III. Kolordu Komutanlığı bölgesine asker alma şubeleri ile birlikte dâhil edilmiştir. Elbistan, Maraş ve Antep bölgesinin teşkilatlandırılarak düşman işgalinden kurtarılması için hali hazırda işgal altında bulunmaması ve coğrafi bakımdan doğal bir güvenliğe sahip olmasından dolayı merkez olarak seçilmiştir. Bu amaçla Maraş'ın Fransızlar tarafından işgalinden bir gün önce şehrin ileri gelenlerinden oluşan bir heyet Doktor Mustafa Bey, kardeşi Eczacı Lütfi Bey, Katıpzade Mehmet Efendi, Vehbizade Hasip Efendi, Kocabaşzade Ömer Efendi, Tapağın oğlu Mustafa, Büyükoğlu Mehmet Ziya ve İslahiye'li Nazım Bey milli teşkilat çalışmalarında bulunmak üzere Elbistan'a gelmişlerdir (Akbiyık, 1999: 160-161).

Kılıç Ali'nin de Elbistan'a gelişi ile Maraş Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Elbistan'da kurulmuştur. Merkez idare heyetine seçilen üyeler çalışmalarına başlamışlardır. Öncelikle Binbaşı Ali ile merkez heyeti üyeleri Elbistan ve Maraş'ın kuzeyindeki köyleri silahlandırmaya başlamışlar, aynı zamanda da Maraş'tan gelen beş on kişilik guruplara silah ve cephaneye vererek tekrar Maraş'a göndermişlerdir (Doğan, 2015: 163-179). Maraş'ın merkezinde de ulusal bir teşkilata ihtiyaç duyulmuş ve heyet-i müteşebbise oluşturulmuştur. Refet Efendi başkanlığında kurulan bu heyette, Belediye Başkanı Bekir Sıtkı, Kocabaşzade Arif, Hacı Naci ve Hacı Ahmet, Şismanzade Arif, Dedeade Mehmet, Besen Beyzade Hacı Nuri, Hancızade Hafız Ali ve Mühendis Abdüllatif yer almışlardır. Bu heyet daha sonra Merkez Heyeti adını almış ve başkanlığına Aslan Bey getirilmiştir.² (Kahramanmaraş Ansiklopedisi, 2016: 340-341) Heyetin faal üyeleri içerisinde Tapu Memuru Faik ve Evkaf Memuru Evliya Efendiler de yer almışlardır. Heyet-i Merkeziye'nin kurulmasından sonra şehir on bölgeye ayrılmıştır (Özalp, 1984: 81). Şehirde kurulan on idare heyetinin isimleri ve reisleri şunlardır:

- 1-Çavuslu Reisi, Çuhadar Zade Hacı Mustafa Efendi.
- 2-Bektutiye Reisi, Ser Müsevvid Ahmet Efendi.
- 3-Restebaiye Reisi, Baba Halil Zade Ahmet Efendi.
- 4-Acemli Reisi, Evkaf Memuru Evliya Efendi.
- 5-Kayabası Reisi, Tapu Memuru Faik Efendi.
- 6-Divanlı Reisi, Hasan Bey.
- 7-Ekmekçi Reisi, Sapsız Hacı Efendi.

² Arslan Bey Kafkasya'dan Anadolu'ya Maraş bölgesine göç eden Toğuzata kabilesine mensuptur. 1886 yılında Göksun'a bağlı Fındık Köyünde doğmuştur. (Bazı kaynaklarda ise Elbistan'da Hacı Hamza Mahallesi'nde doğmuştur. Bkz Cengiz Gönen, **Ulusal Kurtuluş Savaşının İlk Kahramanı Maraş**, Lazer Yayınları, Ankara 2005 s.123) Elbistan'da ilk ve orta eğitimini Elbistan İbtidaisi ve Rüşdiyesinde tamamladıktan sonra Elbistan'da bir süre Medrese tahsili görmüş Arapça öğrenmiştir. Göksun'un köylerinde bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra Halep'e giderek polis kolejini bitirip komiserliğe kadar yükselmiştir. 1918 Mondros Mütarekesi'nden sonra Maraş Livasının düşman işgaline uğraması üzerine Maraş'a dönerek direniş kuvvetlerini örgütlemiş, Müdafaa-i Hukuk Teşkilatını kurarak millî kuvvetlerin komutanlığını üstlenmiştir. I. Dönem TBMM'sine Maraş Milletvekili seçilen Hacı Mehmet Efendi'nin Meclis'e gelmeyerek istifası üzerine boşalan Maraş Milletvekilliğine 17 Mayıs 1920'de seçilerek, 4 Haziran 1920'de Meclise katılmıştır. Ancak Maraş Mutasarrıflığı ve Adana Cephesi Komutanlığı'nın gösterdiği lüzum üzerine Meclis kararıyla 14 ay izinli sayılarak, Güney Cephesine gönderilmiştir. Cephe'deki görevinin sona ermesi üzerine Kasım ayı sonunda Meclise dönmüş ve son toplantı yılında PTT komisyonunda görev yapmıştır. Milli Mücadele'de gösterdiği fedakârlık ve hizmetlerinden dolayı Meclis tarafından Kırmızı-Yeşil Şeritli İstiklal Madalyası ile ödüllendirilmiştir. 7 Haziran 1963 yılında vefat etmiştir. Bkz, Durmuş Deveci-Cengiz Şavklı, "*Arslan Bey Maddesi*", **Kahramanmaraş Ansiklopedisi**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş 2016, s.340-341. <http://ansiklopedi.ksu.edu.tr/>

8-Cıgcıgı (Nahrönü), Muhacir Memuru Nasrullah Efendi.

9-Alemli Reisi, Zülkadıroğlu Süleyman Bey.

10-Hatuniye(Sekerli) Reisi, Şeyh Ali Sezai Efendi.

Fransızların 1 Kasım 1919'da Maraş'ı işgal etmelerinin hemen ardından Elbistan'da Sulh hâkimi Ali Rıza Bey'in başkanlığında bir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Cemiyetin başkanlığına eski Şam Sulh Hukuk Hâkimlerinden Elbistanlı Bekişzade Ali Rıza Efendi, yardımcılığına da yine eski hâkimlerden Kışlalızade Ali Avni Efendi getirilmiştir. Bu iki zat, memleketin aydın kişileri ve eski yedek subaylardan kuvvetli bir heyet-i merkeziye oluşturmuşlardır. Cemiyetin başkanlığını bir süre sonra Nakipzade Mehmet Ağa ondan sonra da Şeyh Naci Mustafa Efendi yürütmüştür. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin bir parçası olan Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yaptığı çalışmalarla kısa sürede Mustafa Kemal Paşa'nın Güney Cephesine yönelik uygulamalarının en önemli aracı haline gelmiştir. (Moroğlu, 2015: 60-64)

Güney Cephesi için kurulan savunma hattının merkezi olan Elbistan'da yapılacak askeri düzenlemeler, Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa tarafından Elbistan Müdafaa-i Hukuk cemiyeti başkanı Ali Rıza Bey'e bildirilmiştir. Mustafa Kemal Paşa Ali Rıza Bey'e gönderdiği yazıda; *Fransızların Adana havalisi de dâhil olmak üzere Urfa, Antep ve Maraş'ta küçük bir Ermenistan oluşturmak gayesini güttüklerini, milli teşkilatın yaygınlaşmasının dışarıya karşı pek mühim ve lehte tesir yaptığını, şu anda en önemli işin, işgal altında bulunan yerlerdeki teşkilatı genişletmek ve ahaliyi işgal aleyhine teşvik etmek, düşmanları zora sokmak olduğunu belirttikten sonra, Malatya'dan bir süvari bölüğü ile iki mitralyöz bölüğünün Elbistan'a doğru hareket ettiğini, bu kuvvetin milli teşkilatın dayanağı olacağını ve Elbistan deposundaki silah ve teçhizatın Kuvâ-yı Milliye'ye dağıtılması gerektiğini, III. Kolordu Komutanlığı tarafından Binbaşı Suzi Bey komutasında bir kuvvetin Elbistan'a gönderildiğini Malatya'dan da bir süvari bölüğü ile iki mitralyöz bölüğünün Elbistan'a sevk edildiğini bildirmiştir* (Türk İstiklal Harbi, 1966: 93).

Bunun yanında, Mustafa Kemal Paşa, bölgeden gelen raporlar ve Fransızların Maraş'ı işgali üzerine, Süvari Yüzbaşı Salim Kurtoğlu (Yörük Selim) ve Piyade Yüzbaşı Ali Asaf'ı (Kılıç Ali) takma adları ile Maraş Milli Mücadele teşkilatını kurmakla görevlendirmiştir (Akbal, 2015:347). Kılıç Ali hatıralarında bu olayı anlatırken Mustafa Kemal Paşa'nın kendisini yanına çağırıp, bir telgraf okuttuğunu bu telgrafın güney bölgesindeki işgallerle ilgili olduğunu ve bölgeyi teşkilatlandırmak için güvenilir ve yetenekli askerlere ihtiyaç duyulduğunu acilen bildirildiğini ve kendisini görevlendirdiğini belirtmektedir. Bu göreve getirilen Kılıç Ali Bey bu konuda Mustafa Kemal Paşa ile görüşmeyi şu sözlerle aktarmaktadır:

“Seni, Maraş-Antep havalisinde milli kuvvetler teşkilatını yapman için oraya gönderiyorum. Biliyorsun, her savunma beldesi bir cephe ve burada görev alanlar, cephe komutanlığı yetki ve sorumluluğuna sahiptirler. Hizmet birliklerinden mümkün olan yardım yapılacaktır. Düşmanların amacı; Ege'de Yunan işgalini

serbest bırakırken, kendi ellerindeki toprakları bizden koparacakları ile genişletmek ve bağımsız Türk Devletine imkân vermemek... İlk anda Fransızları karsımızda buluyoruz. Telgrafi okudun. Bir millet esir olur mu? Her yer, arkasından gidebileceği asker-sivil insan arıyor. Bugün için en buhranlı bölge Urfa-Maraş-Antep... Bu konuda tecrüben var. O bölgenin halkını bilirim. Yiğit, sadık, fedakâr insanlardır.”

Bu konuşma üzerine Kılıç Ali gözlerinin dolduğunu, sesinin titrediğini “Elimden geleni yapacağım Paşam... Güveninize ve ilginize layık olacağım. Allah bizimledir.” Seklinde cevap verdiğini Mustafa Kemal’in kendisini kucakladığını ve gülererek omzunu sıvazladığını

“Bak Kılıç!.. Başaramazsan ismini geri alırım!..” dediğini anlatmaktadır (Atatürk’ün Sırdaşı Kılıç Ali’nin Anıları, 2005: 84-85).

Bu görüşmenin ardından Kılıç Ali Bey ve beraberindeki üsteğmen İhsan Bey, 10 süvari ve 2 hafif makineli tüfek timinden oluşan müfrezesiyle Sivas’tan 10 Ekim 1919 günü Elbistan’a gelmiştir. Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa tarafından görevlendirilen heyet, Elbistan’da Ceyhan Nehrinin kıyısında bulunan ve Milli Mücadele’nin merkezi haline gelen Nakipzadelere ait konağa yerleştikten sonra faaliyetlere başlamıştır. Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Ali Rıza Bey, Yörük Selim ve Kılıç Ali Bey’ler, Maraş ve civarında milli teşkilatı yaygınlaştıracaklar ve idare edeceklerdir (Bağdadlılar, 1974:128-135). Elbistan askerlik şubesi reisi Binbaşı Suzi Bey daimi üye sıfatı ile bulunacak, teşkilatın oluşmasına ve 3’üncü Kolordu ile haberleşmenin sağlanmasına çalışacaktır.³ (Atatürk’ün Sırdaşı Kılıç Ali’nin Anıları, 2005: 87-93)

³ Kılıç Ali Bey, Mustafa Kemal Paşa tarafından, Maraş ve Antep havalisi Kuvâ-yı Milliye Komutanlığına tayin edilmiştir. Güney cephesi hakkında haritalar üzerinden yapılan müzakereler sonucunda Elbistan’daki Şam emekli sulh hâkimi Ali Rıza Bey’le ortaklaşa çalışarak, milli teşkilatın kurulduğu yerlerde halkın maneviyatını yükseltmek, teşkilat kurulmamış yerlerde ise, teşkilatın kurulmasını sağlayarak, küçük müfrezeler oluşturmak ve idare etmek, bu müfrezelerle, henüz dağınık halde bulunan Fransız kuvvetlerine nerede görülürse görülsün taarruz etmek ve onları taciz etmek üzere 2 Kasım 1919’da emrine verilen iki hafif makineli tüfek, iki süvari ve Üsteğmen İhsan Bey’den mürekkep bir müfreme ile Sivas’tan Elbistan’a hareket etmiştir. Kılıç Ali Bey, Elbistan’a geldiğinde Zeytun Protestan Ermenilerine mensup Süryanoğullarından bir Ermeni ile Zeytun Mektebi öğretmeni Amerika misyonerlerinden Laymen’in halkı Fransızlar tarafına çekmek için bir toplantı yaptıklarını haber almış, kendini Antalyalı arpa tüccarı diye tanıtarak toplantıya katılmıştır. Toplantıda Kılıç Ali, Türklerin müstakil yaşamak isteyen bir millet olduğunu, Ermenilerin Türklere zulme başladıklarını, hâlbuki Türklerle iyi yaşamak mecburiyetinde olan Ermenilerin işgale karşı Türklerin yanında yer almalarının gerektiğini söylemiştir. Buna karşı Ermeniler az çok cevap vermişler ise de, Amerikalı misyoner Laymen, Ermenilerin mağdur olduklarını, şimdiye kadar Türkler tarafından yapılan zalimane hareketlere karşı, onların fırsattan istifade edip intikam almakta haklı olduklarını söylemiş, bunun üzerine toplantı soğuk bir hava içinde dağılmıştır. Kılıç Ali Bey, Elbistan’da askerlik şubesindeki silahları halka dağıttırılmış, kuvâ-yı milliye teşkilatını canlandırmıştır. Maraş’taki bayrak olayının başlaması üzerine, iki mitralyöz, piyade ve süvariden mürekkep küçük müfrezesi ile karargâhını zor kış şartlarına

Güney Cephesi'nde Müdafaa-i Hukuk teşkilatları faaliyetlerini işgal altında bulunmayan yerlerde serbest, işgal altındaki yerlerde ise Cemiyet-i İslamiye adıyla gizlice yürüteceklerdir. Asker alma şubeleri de, bulunduğu kazanın müdafaa-i hukuk cemiyetinin çalışmalarını takip edecek ve idareye yardımda bulunacaktır. Asker alma şubesi subayları muayene bahanesi ile şube dairelerinde, milli bir orduyu oluşturacak erlerin ve silahların mevcudunu tespit edecektir. Her yerde, müdafaa-i hukuk cemiyetinin öncülüğünde, mahallin ileri gelenlerinin şahsi yardımı ve asker alma şubelerinin nezaretinde milli taburların esas hazırlanacak, asker ve silah mevcudu ile ihtiyaç derecesi tespit edilip 3. Kolordu'ya bildirilecektir. Her şube bir tabur kuvvet çıkaracak, subayların tespiti ve mahalline bildirilmesi 3. Kolordu merkezince yapılacaktır (Türk İstiklal Harbi, 1966:94).

Milli taburların icabında toplanabilmesini temin için ayrıca emre hazır milli müfrezeler bulundurulacaktır. Bu her mahalledeki müdafaa-i hukuk cemiyetinin göreceği lüzum ve ihtiyaca göre takdir olunacak ve bunların idare ve işleri kendi mahallerince sağlanacaktır. Ayrıca Elbistan, Maraş, Antep, Pazarcık, Çardaklı, Rumkale, Kilis mevcut veya kurulmuş olan müdafaa-i hukuk cemiyetlerinin kimlerden oluştuğu tespit edilecek, milli ordu teşkilat defterleri, şubelerce bir an evvel hazırlanarak bir nüshası 3. Kolordu Komutanlığı'na gönderilecektir. Bu kurullara ait özel haberleşme Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti vasıtası ile yapılacak ve gelişmeler hakkında 3. Kolordu Komutanlığı'na bilgi verilecektir (Akbiyık, 1999:162).

Bu esaslar dâhilinde, Elbistan'a gönderilen Kılıç Ali, Yörük Selim ve Binbaşı Suzi Beyler ile Maraş'tan gelen Kuvâ-yı Milliye yanlısı heyet ile birlikte faaliyetlere başlamışlardır. Daha sonra Binbaşı Suzi Bey'in Sivas'a dönmesi ile yerine gönderilen Binbaşı Ali Bey de bu faaliyetlere katılmıştır. Binbaşı Ali Bey ile Heyet-i Merkeziye üyeleri Elbistan ve Maraş'tan gelen beşer onar kişilik kafieler ile silah ve cephaneye göndermeye başlamışlardır. Kılıç Ali Bey Pazarcık'a, Yörük Selim Göksun'a giderek milis teşkilatı kurma çalışmalarında bulunmuşlardır. Bu çalışmalar sonucu, Elbistan, Göksun, Pazarcık'ta milli teşkilatlar kurulmuştur (Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi, No 16218).

Bu sırada Elbistan'da kaymakamlık yapan Kerküklü Halis Bey, İstanbul Hükümeti yanlısı olduğu Kuvâ-yı Milliye'ye muhalefet ettiği için Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri ve Jandarma Komutanı Muhtar Bey tarafından gece yarısı evinden alınarak Sivas'a götürülüp Sivas valiliğine teslim edilmiştir (Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Dosya No:656). Böylece Elbistan'daki milli teşkilatlanmanın önündeki engel kaldırılmıştır. Ayrıca Elbistan PTT binası da Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin üyeleri tarafından kontrol altına alınmıştır. Bu postane, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin gönderdiği sayısız telgraflarla Maraş'ta sivil halkının uğradığı mezalime son verilmesi için yürütülen faaliyetlerin en önemli

rağmen Pazarcık'a nakletmiştir. Bkz. **Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor**, (Derleyen Hulusi Turgut), s.87-93.

araçlarından birisi olmuştur (Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE), Dosya No. 685 19 62).

Mustafa Kemal Paşa'nın Maraş'taki Fransız mezaliminin kınanması için yayınladığı tamim ve telgraflarla Anadolu'nun birçok yerinde mitingler düzenlenmiş ve yardım kampanyaları başlatılmıştır. Bu mitinglerden birisi de 5 Aralık 1919 tarihinde Elbistan'da gerçekleştirilmiştir. Ulu Camii'nde 15000 kişinin katıldığı mitingde Fransızların yaptıkları ve son olaylar protesto edilerek İstanbul Hariciye Nezareti aracılığıyla Amerika, Fransa ve İtalya siyasi temsilcilerine protesto bildirimleri gönderilmiştir (Başbakanlık Osmanlı Arşivi , HR. SYS. 2543). Bildiride Fransızların Ermenileri silahlandırarak masum halka saldırtmaları sonucunda yüzlerce Türk'ün şehit edildiği ve binlercesinin de göçüne sebep olduğu duyurulmuştur. Miting Heyeti adına Maraş-Elbistan Teşkilât-ı Milliye Reisi Mehmed, Doktor Mustafa, Muallim Hayrullah Bey'in dile getirdiği düşünceler 29 Aralık 1919 Tarihli İrade-i Milliye Gazetesinde de yer almıştır (İrade-i Milliye Gazetesi, 29 Aralık 1919.).

Maraş'ta Uzunoluk ve Bayrak Olaylarının ardından Fransızlarla başlayan şehir çarpışmaları sırasında 3. Kolordu, yerli halka Elbistan üzerinden sürekli askeri yardımlarda bulunmuştur. Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin de çabalarıyla toplanan mitralyöz, top, tüfek vs. gibi askeri teçhizat Maraş'a sevk edilmiştir. Böylece Maraş'ın kuzeyinde bir savunma ve destek kalesi teşkil edilmiştir. Ayrıca Elbistan'dan Maraş savunmasına gönüllü milis birlikleri de katılmıştır. Çoğunluğu bu milis kuvvetlerinden oluşturulan Doktor Mustafa Bey ve kardeşi Eczacı Lütfi Beylerin liderliğindeki Bertiz müfrezesi Ahır Dağı'ndan ve Bertiz tarafından çatışmalara katılarak Fransızlara önemli kayıplar verdirmişlerdir (Özalp, 1984:41).

Maraş içinde çarpışmaların şiddetlenmesi ve Fransızların bütün sivil halkı hedef alarak şehri top ateşine tutması üzerine 23 Ocak 1920'de Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti bir protesto mitingi daha düzenlemiştir. Bu mitingden bir gün sonra da 3. Kolordu Komutanı Selahattin Bey Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinin idare heyetlerine bir yazı göndererek Maraş Vilayetinin 3 gündür Fransızların top ve mitralyöz ateşi altında inlediğini, şehirden bir eser kalmadığını, bu nedenle protestolarda bulunulması gerektiğini belirtmiştir. Bunun üzerine 26 Ocak 1920 tarihinde 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa durumun protesto edilmesini ve mitingler düzenlenmesini istemiştir (Kocatürk, 1999:195).

Mustafa Kemal Paşa da 29 Ocak 1920'de, Maraş'ta, Fransız ve Ermenilerin yaptıkları katliamlar sebebiyle Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti şubelerine *"...Her tarafta mitingler yapılarak Hükümet Merkezi ve yabancı temsilcilerine bu zulümlere bir son verilmesi için müracaat olunması."* şeklinde faaliyette bulunulmasına dair telgraflar çekmiştir (Şıvgın, 1988:492). Bunun üzerine başta Kastamonu, Muğla, Samsun, Bolu, Kayseri, Sivas, Aydın, Amasya, Tokat, Elazığ, Trabzon, Kütahya, Burdur, Erzurum, Niğde, Diyarbakır, Erzincan, Antalya, Denizli, Edirne, Van, Adana, Malatya olmak üzere Anadolu'nun hemen hemen bütün şehirlerinde düzenlenen mitinglerle Türk halkının Maraşlıların yanında olduğu tüm dünyaya haykırılmıştır (Şimşir, 1973:223-224).

Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti yardım kampanyalarıyla Maraşlıların ihtiyacını karşılamaya çalışmıştır. Maraş'ta 21 Ocak 1920'de başlayan ve 11 Şubat 1920 tarihine kadar devam eden şehir içindeki çarpışmalar sırasında Maraş halkı varını yoğunu harcamıştır. Bu sebeple savaş sırasında Maraş'ta önemli ölçüde yiyecek ve giyecek eksikliği hissedilmiştir. Bu nedenle Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa da 10 Şubat 1920 tarihinde yurt çapında bir genelge yayımlamıştır. Mustafa Kemal Paşa bu genelgede şu ifadelerle Türk milletini Maraşlıların yardımına davet etmiştir.

“İnsaniyetin tüylerini ürpertecek zulümlere maruz kalan Maraş'lı kardeşlerimizin ihtiyacını karşılamak ve imdatlarına yetişen kahraman Kuva-yı Milliye fertlerinin zaruri masraflarına sarf edilmek üzere toplanacak yardımların, Maraş Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyesi emrine ödenmek üzere Ziraat Bankası Elbistan şubesine gönderilmesi rica olunur. (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, Fihrist 1-3).

Yayımlanan bildiriye zor durumda kalan Maraşlıların ihtiyaçlarının karşılanması için Maraş Müdafaa-i Hukuk Heyet-i Merkeziyesi emrine ödenmek üzere Elbistan Ziraat Bankası Şubesi aracılığıyla yardımlar yapılmasını istemiştir. Bunun üzerine Anadolu'nun hemen hemen her köşesinde başlatılan kampanyalarla toplanan yardımlar Elbistan Ziraat Bankasında bir hesapta biriktirilip 3. Kolordu Komutanı Selahattin Bey nezaretinde ihtiyaçlar için sarf edilmeye başlanmıştır. Anadolu'dan toplanan yardımlar da şehirde başlayan açlık ve kıtlığı önleyebilmek için büyük bir titizlikle kullanılmıştır.

Elbistan Ziraat Bankası Aracılığıyla Maraş'a Yapılan Yardımlar

Yürütülen faaliyetler üzerine, Anadolu'nun birçok şehir ve kasabasından Maraş'a yardım gelmeye başlamıştır. Örneğin Sivas Heyet-i Merkeziyesi tarafından Maraş halkına yardım amacıyla yardım sandığında bulunan iki bin lira ile Sivas Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti tarafından toplanan beş yüz on lira Ziraat Bankası aracılığıyla Maraş'a gönderilmiştir (ATASE, Atatürk Arşivi, Dosya 1336/14-5, Fihrist 1-27). Ayrıca Kastamonu'da kurulan bağış komisyonu tarafından toplanan bin lira Maraş halkına verilmek üzere 8 Şubat 1920 tarihinde Ziraat Bankası Elbistan şubesinde bulunan hesaba aktarılmıştır. Bunun üzerine Elbistan Heyet-i Merkeziyesi tarafından Kastamonu Heyet-i Merkeziyesine bir telgraf çekilerek yapılan yardımlar için teşekkür edilmiştir. (TİTE, belge No: 10/2936.)

“Sivas Heyet-i Merkeziyesi Riyasetine

Elbistan

*Kastamonu vilayetindeki dindaşlarımız Maraş ahali-i İslamiyesinin, alem-i İslamı dilhun eden feryadlarına, ulaşan mücahidinin idare ve maişetlerine medar olmak üzere mahallin heyet-i merkeziyesinden, Elbistan Heyet-i Merkeziyesine bin lira muavenet-i nakdiyede bulunduğu vaki olan iş'aratı üzerine mahallin Ziraat Bankası vasıtasıyla gönderilmesi arz edildi...
Elbistan Heyet-i Merkeziyesi”*

Maraş Savunmasının başladığı günlerde Heyet-i Temsiliye Ankara'ya taşınmıştır. Milli Mücadele'yi Ankara'dan sevk ve idare etmeye başlayan Mustafa Kemal Paşa, Heyet-i Temsiliye adına 10.000 kuruşu Elbistan Ziraat Bankası şubesine göndermiştir (ATASE, (ATAZB – 1), Kutu No: 26, Gömlek No: 54, Belge No: 54-19). Maraş'a Anadolu'dan yardımlar yapılması için de kampanyaların devam ettirilmesini sağlamıştır. Örneğin Amasya'dan Maraş Müdafaa-i Hukuk Cemiyetine gönderilmek üzere toplanan bin lira ve Merzifon'da toplanan yedi yüz yirmi beş lira Ziraat Bankası Amasya şubesi tarafından kabul edilmeyince Mustafa Kemal Paşa'nın teşebbüsü sonucu Ziraat Bankası aracılığıyla Maraş'a yollanmıştır (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, fihrist 1-37). Yine Samsun Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Merkeziyesi tarafından toplanan bin lira Ziraat Bankası vasıtasıyla, Elbistan Heyet-i Merkeziyesine gönderilmiştir (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, fihrist 1-17). Mustafa Kemal Paşa da Maraş ve Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerine, Samsun halkı tarafından bin lira yardım gönderildiğini haber vermiş ve alınıp alınmadığının bildirilmesini ivedilikle istemiştir (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, fihrist 1-16). Denizli Heyet-i Milliye Reisi Müftü Ahmet Hulusi Bey, Elbistan Heyet-i Merkeziyesinin yardım istediğini, bunun yerine getirileceğini ancak paranın mahalline nasıl gönderileceğini sorması üzerine Mustafa Kemal Paşa da Maraş Heyet-i Merkeziyesi adına Ziraat Bankası Elbistan şubesine gönderilmesini bildirmiştir (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, fihrist 1-1). Bunun üzerine toplanan dört yüz lira Ziraat Bankası vasıtasıyla Elbistan'a yollanmıştır (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, fihrist 1-34). Bu arada Antalya Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyet-i Merkeziyesi tarafından toplanan bin iki yüz lira, Bolu halkının topladığı iki bin beş yüz lira, Geredelilerin topladığı yüz lira, ile Çankırılıların topladığı yüz lira Ziraat Bankası Elbistan şubesine aktarılmıştır (ATASE, Atatürk Arşivi, dosya 1336/13-5, fihrist 1-18).

Bu nakdi yardımlardan en önemli miktarlardan birini de Elbistanlılar, Heyet-i Merkeziye öncülüğünde temin etmişlerdir. Elbistan Heyet-i Merkeziyesi tarafından 4 Şubat 1920 tarihinde Temsil Heyeti başkanlığına gönderilen telgrafta Maraş'taki vatandaşlara yardım için 1,000 lira toplanıldığı ve Ziraat Bankası kanalıyla gönderildiği belirtilmektedir. Ayrıca 9.500 kg. buğday, 1.200 kg. arpa, 300 kundura, 25 çift çarık toplanarak Maraş'taki gazilere ulaştırılmıştır (TİTE Arşivi, Sıra No 884, Kutu No 20, Belge No 102).

Bu il ve ilçelerimizin haricinde başka merkezlerden de yardım yapıldığı görülmektedir. Bunlar arasında Burdur'dan iki yüz lira, Isparta'dan iki yüz lira, Tefenni'den dört yüz lira, Eğridir'den iki yüz lira, Havza'dan iki yüz lira, Gümüşhacıköy'den üç yüz lira, Çivril'den iki yüz elli lira, Darende'den yüz on lira, iki tona yakın buğday, Gürün'den yüz on iki lira para yardımı yapıldığı görülmektedir (Akbıyık, 1991:591-601).

Maraş'a çevre illerden yapılan yardımlar (Gümüşalan, 2012:187)

Gönderildiği Tarih	Gönderildiği Yer	Gönderen Şehir	Lira/ Kuruş
22 Şubat 1920	Elbistan Ziraat Bankası	Kastamonu	1000
28 Şubat 1920	Ziraat Bankası	Merzifon	725/73

Milli Mücadele Dönemi'nde Elbistan / Fahri Kılıç

18 Şubat 1920	-----	Isparta	200
12 Şubat 1920	Ziraat Bankası	Amasya	1000
18 Şubat 1920	Sivas	Antalya	1200
17 Şubat 1920	Ziraat Bankası	Denizli	400
6 Şubat 1920	Posta ile	Cide (Kastamonu)	50
17 Şubat 1920	Ziraat Bankası Maraş	Sivas	2000
15 Şubat 1920	Ziraat Bankası Elbistan	Havza	200
17 Şubat 1920	Ziraat Bankası Elbistan	Gümüşhacıköy	300
14 Şubat 1920	Ziraat Bankası Elbistan	Gerede	100
14 Şubat 1920	Ziraat Bankası Elbistan	Samsun	1000
		Toplam	8.175.73574

Maraş'ın Kurtuluşunda Elbistan'dan Yapılan Askeri Yardımlar

Maraş'ın Fransız işgalinden kurtuluşunda Elbistanlı çeteler büyük yararlılıklar göstermişlerdir. Nakipoğlu Muin Ağa, Sinanoğlu Abdulhamit Ağa, Güblüceli Tahir Ağa, Ali Hafız oğlu Mehmet Pehlivan, Jandarma Yüzbaşısı Ahmet Muhtar Bey ve muhasebe memuru Topal Salih Efendi gibi reislerle bağlı olarak ve dağ köylerinde toplanan yüzlerce gönüllü çeteler savaşa katılmışlardır (Güllü, 2017:1-2). Yaklaşık 500-600 civarında atlı ve yayadan oluşan Elbistanlı çeteler özellikle Kazancı Sait'in kumandasında şehrin batısında oluşturulan Cancık Mağarasında birliklerin içerisinde yer almışlardır. Özellikle Mehmet Ağa ve Mahir Efendi komutasında oluşturulan 100'er kişilik Elbistanlı kuvvetler çarpışmaların en yoğun yaşandığı 4 Şubat 1920 tarihinde Fransızlara ağır kayıplar verdirmişlerdir (Türk İstiklal Harbi, 1966:105).

Maraş savunmasının en şiddetli günlerinde Elbistan'dan Maraş'a sürekli silah sevkiyatı yapılmıştır. Örneğin Maraş savunmasında kullanılan birkaç toptan birisi olan 50 mermili yedi buçukluk bir top Elbistanlı çetelerce; 1920 Ocak ayının son günlerinde kar, bora, tipi demeden iki buçuk günde Maraş'a ulaştırılmıştır (Özalp, 2015:1). Ayrıca Fransız işgali sırasında korunmak ve teşkilatlanmak amacıyla kaçıp Elbistan'a gelen önderlerin muhafazası ve işgal sırasında Elbistan'a sığınan Maraşlı yüzlerce ailenin ağırılanmasını sağlamışlardır (Bilgin, 2016:1).

Elbistan üzerinden Maraş'ın kurtuluşu için yürütülen faaliyetlere çevre ilçeler de dâhil edilmiştir. Örneğin Batumlu (Muhacir) Ali Efendi başkanlığında 17 kişilik bir heyet Elbistan'a gelerek, Mustafa Kemal Paşa ile yaptıkları görüşme sonrasında Pazarcık Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurup faaliyete geçmişlerdir. Maraş'ın işgalden kurtulmasında, Elbistan'ın yanı sıra Pazarcık, Göksun, Andırın ve Afşin'den gelen milis kuvvetlerinin de çok büyük katkıları olmuştur (Arık, 2017:1). Örneğin Afşin ilçesinde bulunan Köşoğlu Süleyman Efendi Efsus-Afşin Mülhakatı Kuva-yı Milliye kumandanı olarak çeteleri ile savaştığı gibi arazisinden çıkan tüm mahsulü Kuva-yı Milliye'ye teslim etmiştir (Köş, 2016:1). Afşin'de oluşturulan çetelerin silahlandırıldığı ve Maraş'a gönderildiği de Heyet-i Temsiliye'ye

bildirilmiştir. Afşin ve Mülhakatı Kuvâ-ı Milliye Kumandanı Köftecizâde Şükrü imzası ile Ankara'da Heyet-i Temsiliye Riyasetine şu telgraf çekilmiştir (Başdoğan, 1987:68).

“Binboğa'nın cesur sükenâsından (sakinlerinden) iki yüz elli kadar efradımıza Elbistan'ca silah yetiştirilemediğinden, yalnız elli silah alınabilmiştir. Silah vürûdunda ba'de't-teslim arkamızdan yetişmek üzere, elli beş silahlı ve altmış neferle müstamenbillah (Allah'ın yardımıyla) elyevm Maraş'a müteveccihen hareket olduğu bera-yı malumat arz olunur.”

10.2.1336

Maraş'ın bir diğer ilçesi Göksun'da hazırlanan müfreze ve ikmal araçları Maraş'a gönderilmiştir. Yörük Selim Bey komutasında hazırlanan 120 piyade ve 80 süvari ile 2 Şubat 1920 günü Maraş'a ulaşmış ve çarpışmalarda kahramanca savaşmıştır. Türkoğlu cephesinde çarpışan çeteler düşman kuvvetlerinin Maraş'a girişini ve yardım göndermelerini engellemek için ellerinden geleni yapmışlardır (Gökhan, 2015:589-619). Maraş'a savaş sırasında ağırlıklı olarak Elbistan, Pazarcık, Göksun, Andırın ve Afşin'den olmak üzere, yakın vilayet ve kazalardan yapılan birlik, silah teçhizat ve gıda yardımları, zaferi takiben para ve malzeme yardımları olarak devam etmiştir (Gönen, 2005:232).

Maraş, 22 gün süren çarpışmalar sonunda 12 Şubat 1920'de Fransız işgalinden kurtarılmıştır. Maraş'ın Fransız işgalinden kurtulmasından sonra Anadolu'nun tüm şehir ve kasabaları düzenledikleri miting, gönderdikleri telgraf ve yardımlarla yürekten katılmıştır Maraş'ın ilçelerinden başta Elbistan olmak üzere Göksun, Pazarcık halkı da bu kahramanlık mücadelesinde eşi görülmemiş bir dayanışma örneği sergilemişlerdir. Ali Fuat Cebesoy da Maraş'ta Fransızlara karşı elde edilen başarının ardından şu bildiriye yayınlamıştır (Cebesoy, 1953:292).

“Maraş müdafaaı İstiklal Mücadelesinin en parlak destanlarından birisidir. Başta Maraşlılar olmak üzere Pazarcık, Elbistan ve Göksunlular, cesaret, feragat ve fedakarlıkların bir timsalidir. Maraş'ın mukaddes kurtuluşu uğrunda şehit düşen aziz kardeşlerimizin hatıraları önünde eğilip de gazilerini de hürmetle selamlarım.”

Ali Fuat Cebesoy

SONUÇ

Güney Cephesi'nde Maraş'ın Fransız işgalinden kurtarılması amacıyla, Heyet-i Temsiliye tarafından coğrafi konumundan dolayı Elbistan merkez olarak belirlenmiştir. Bölgede milli teşkilatların oluşumuna 3. Kolordu Komutanlığı da önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Mustafa Kemal Paşa tarafından Maraş ve Antep bölgesinin Kuvâ-yı Milliye Komutanı olarak görevlendirilen Kılıç Ali Bey yerli halkla birlikte Fransız işgaline karşı güney cephesinin teşkilini başarıyla sağlamış, Fransızlara karşı kazanılan milli mücadelenin sembol isimlerinden birisi olmuştur.

Maraş'ın kahramanca mücadelesinde tüm bölge insanı büyük bir dayanışma örneği göstererek çarpışmaların başından itibaren maddi manevi her türlü fedakârlığı yapmaktan kaçınmamışlardır. Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin düzenlediği

protesto mitingleri son derece etkili olmuş, pek çok Anadolu şehrinde de Maraş'taki durumun kınanmasına yönelik mitingler gerçekleştirilmiştir. Yine Elbistan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çağrısı üzerine Elbistan Ziraat Bankası aracılığıyla birçok Anadolu şehriden Maraş'taki kahraman gazilere yardımlar toplanmıştır. Heyet-i Temsiliye başkanı olarak Mustafa Kemal Paşa'nın bu husustaki gayretleri son derece önemlidir. Maraş'a yapılan para yardımlarının mahalline ulaştırılması işini Ziraat Bankası üstlenmiştir. Bu banka şubelerine yurdun çeşitli yerlerinden yatırılan paralar Elbistan şubesinde açılan bir hesapta toplanmıştır. Toplanan yardımlar III. Kolordu Kumandanı Albay Selahattin Bey tarafından ilgili yerlere ve muhtaçlara dağıtılmıştır.

Maraş'ın kahramanca mücadelesinde Elbistanlılar, gönüllü olarak oluşturulan çete birlikleriyle katılmışlardır. Maraş savunmasının liderleri arasında da Arslan Bey, Dr Mustafa Bey, Eczacı Lütfi Bey gibi Elbistanlı kahramanlarda yer almıştır. Maraş'ın bu onurlu mücadelesinde sadece Elbistan şehri değil bütün civar yerleşim birimlerinden özellikle Pazarcık, Andırın, Göksun ve Afşin'den sağlanan yardımlar da göz ardı edilmeyecek katkılar sağlamıştır.

Maraş'ta kazanılan zafer sayesinde, Sivas, Malatya, Elbistan, Diyarbakır gibi merkezlerin işgali önlenmiştir. Fransızlar Maraş'ta uğradıkları yenilgi nedeniyle kuzeye ilerleyememişler, aksine geri çekilmeye başlamışlardır. Nitekim Maraş zaferi etkisini Urfa ve Antep'te de göstermiştir. Maraş savunması Türk tarihine şerefli bir sayfa eklemiş, bunun sonucu olarak Maraş şehri TBMM tarafından istiklal madalyası ile ödüllendirilmiştir.

Maraş halkının, Ermenilere ve Fransızlara karşı başlattığı ve başarıyla sonuçlandığı istiklal mücadelesi yerel bir başarı olarak değerlendirilmemelidir. Bu mücadele, devrin en güçlü devletlerinden Fransa'ya ve devrin büyük devletleri tarafından desteklenen, Ermenilerin temsilcisi olarak kabul edilen, Hınçak ve Taşnak komitelerine karşı kazanılmış büyük bir zaferdir. Dolayısıyla tarafların uluslararası tanınırlığı ve istiklal mücadelesinin dünya kamuoyundaki yansımaları, Maraş Milli Mücadelesini yerellikten çıkarıp evrenselliğe taşımıştır. Sömürge altındaki toplumların cesaretini artıran örnek bir mücadele olmuştur.

KAYNAKÇA

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi (TİTE)

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) Arşivi

Akbal, İsmail (2015) "Gaziantep Mebusu Kılıç Ali", Milli Mücadelede Güney Bölgesi Sempozyumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara.

Akbıyık, Yaşar (1991), "Milli Mücadele Sırasında Maraş'a Yapılan Yardımlar", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt VII, sayı 21, Ankara.

Akbıyık, Yaşar (1999), **Milli Mücadelede Güney Cephesi (Maraş)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.

Milli Mücadele Dönemi'nde Elbistan / Fahri Kılıç

Arık, Halil (2017), “*Tarihi Ve Kültürel Özellikleri İle Pazarcık*”, <http://www.pazarcik.gov.tr>. 19.02.2017.

Bağdadlılar, Adil (1974), **Uzunluk Harbi'nde Kahramanmaraş**, Kervan Yayınları, İstanbul.

Başdoğan, Ferhat (1987), *Kahramanmaraş'ın Kurtuluş Savaşı*”, **Kahramanmaraş 1. Kurtuluş Sempozyumu**, Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi Ankara, ss. 65-81, s.68.

Bıyıklıoğlu, Tevfik (1959), **Atatürk Anadolu'da 1919-1921**, Türk tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Bilgin, Arif (2016), “*Maraş Direnişinde Elbistanlılar*”, , <http://www.elbistaninsesi.com>. 22 Şubat 2016.

Cebesoy, Ali Fuat (1953), **Milli Mücadele Hatıraları**, Vatan Neşriyat, Ankara, s. 292.

Deveci, Durmuş ve Şavklı, Cengiz (2016), “*Arslan Bey Maddesi*”, **Kahramanmaraş Ansiklopedisi**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Yayınları, Kahramanmaraş, s.340-341.

Doğan Orhan (2015), “*Milli Mücadele Döneminde Maraş'ta Müdafai Hukuk Örgütlenmesi ve Kuva-yı Milliye'nin Kuruluş Faaliyetleri*”, Milli Mücadelede Güney Bölgesi Sempozyumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara. s. 188. ss163-179.

Eyicil, Ahmet (1988), “*Maraş Mücadelesinde Atatürk*”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı 11, Cilt IV, Ankara, s. 481-494, s. 481.

Gökhan, İlyas (2015) Milli Mücadele Döneminde Türkoğlu Cephesi, ”, Milli Mücadelede Güney Bölgesi Sempozyumu, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara. s.589-619.

Gönen, Cengiz (2005), **Ulusal Kurtuluş Savaşının İlk Kahramanı Maraş**, Lazer Yayınları, Ankara.

Güllü, Adnan (2017), “*Maraş Kurtuluş Harbinde Elbistan'ın Rolü*”. <http://www.elbistaninsesi.com>. 11.Şubat.2017

Gümüştalan, Nermin (2012), **XX. Yüzyılın İlk Yarısında Maraş(1908-1938)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2012.

İrade-i Milliye Gazetesi

Kansu, Mazhar Müfit (1998), **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1998.

Kılıç Ali Hatıralarını Anlatıyor, (Derleyen Hulusi Turgut), İş Bankası Yayınları, İstanbul 2005.

Milli Mücadele Dönemi'nde Elbistan / Fahri Kılıç

Kocatürk, Utkan (1999), **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Köş, Mustafa (2016), “*Milli Mücadele’de Afşinli Kahramanlar Ve Maraş Savaşı*”.
<http://www.yesilafsin.com/> 21.Şubat.2016.

Moroğlu, Ela Zehra (2015), **Milli Mücadele’de Maraş’ta İz Bırakan Şahsiyetler**, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş.

Özalp, Hakan (2015), “*Maraş’ın Kurtuluşunda Elbistan’dan Giden Top*”
<http://www.elbistaninsesi.com> 21 .Ekim 2015.

Özalp, Yalçın (1984), **Mustafa Kemal ve Milli Mücadele’nin İlk Zaferi**, Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları, Kahramanmaraş.

Şıvgın, Hale (1988), “*Mustafa Kemal’in Maraş’ın Kurtuluşu İçin Faaliyetleri*”,
Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, Cilt: IV, Sayı: M, Mart 1988, s. 492.

Şimşir, Bilal N. (1973), **İngiliz Belgelerinde Atatürk (1919-1938)**, Cilt: I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

Tansel, Selahattin (1973), **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar**, Cilt: II, Başbakanlık Matbaası, Ankara.

Türk İstiklal Harbi Güney Cephesi IV, Genel Kurmay Yayınevi, Ankara 1966.

Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubu, **Türk Parlamento Tarihi, Millî Mücadele ve T.B.M.B. I. Dönem 1919-1923 - III. Cilt, I. Dönem Milletvekillerin Özgeçmişleri**, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 1995.

Umar, Ömer Osman (2004), **Osmanlı Yönetimi ve Fransız Manda İdaresi Altında Suriye (1908-1938)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara.